

ORNIS FENNICA

XXVI, No 1

1949

SUOMEN LINTUTIETEELLISEN YHDISTYKSEN JULKAISEMA
UTGIVEN AV ORNITOLOGISKA FÖRENINGEN I FINLAND

Toimitus P. Voipio, J. Koskimies
Redaktion

Havaintoja Siikajärven lähiympäristön linnustosta vuosina 1944—47.

JARMO VISAKORPI

Havaintoalueeni käsittää Espoon ja Vihdin rajamailla Uudenmaan läänissä olevan Siikajärven ympäristöineen. Vaikka Helsinki on vain 25 km:n päässä alueesta, seutu on pystynyt säilyttämään aidon erämaan tunnun. Kulttuuria edustavat muutamat maatilat ja lukuisat kesähuvilat, joiden vaikutus linnustoon on kuitenkin melko pieni. Varsinaisella havaintoalueellani Nuuksion Pitkajärven länsipuolella kulttuuri on keskittynyt Siikajärven ympärille, mikä muutenkin muodostaa ympäristöään vehmaamman painanteen. Koko Nuuksion sanoisinko ylänköalueella ovat kalliometsät vallitsevina parempien tyyppien rajoittuessa vain laaksoihin ja niiden rinteille. Tämä johtuu siitä, että graniittiperuskalliota peittää vain hyvin ohut moreenikerros, jonka alta itse peruskalliokiin usein paljastuu.

Pinnanmuodostus on hyvin vaihtelevaa ja painanteita runsaasti. Näihin taas on muodostunut lukuisia soita ja metsälampia, joiden runsaus on alueelle luonteenomaista. Metsälammet ovat kaikki, Siikajärvi mukaan luettuna, tyypillisiä dystrofisia järviä, ainoastaan lähinnä mesotrofinen Heinänen muodostaa poikkeuksen.

Kvantitatiivista lintulaskentaa suoritin toht. J. Soverin ystävälisten neuvojen turvin n. 420 ha käsittävällä kaistaleella, jolla eri biotoopit jakaantuivat seuraavasti: kalliot 151 ha, MT 120 ha, OMT 33 ha, OMaT 2 ha, suot 75 ha ja viljelykset 38 ha.

Biotooppien luonto. Kalliomäntymetsät (KM). Tämä tyyppi muistuttaa tarkalleen Ahvenanmaan tyyppiä »der felsige Kiefernwald» (PALMGREN 1930, s. 68). Valtapuuna oleva mänty on n. 12 m korkeata ja metsä valoisaa. Aluskasvillisuutena on *Cladina*-lajien ohella: *Calluna vulgaris*, *Vaccinium vitis-idaea* ja *V. myrtillus*.

PALMGRENIN mainitsemat »Miniaturreiser Moore» *Ledum*- ja *Rubus chamaemorus*-kasvustoineen ovat myös yleisiä. Paikoitellen muodostavat kalliot itä-länsi-suuntaisia aaltomaisia harjanteita, joiden välissä mänty kasvaa hiukan suuremmaksi kuin tavallisilla metsälaikuisilla kallioilla, ja aluskasvillisuutena on *V. myrtillus* tullut *V. vitis-idaean* rinnalle. Kalliomäntymetsät eivät missään ole välittömässä kosketuksessa kulttuurin kanssa.

MT-kuusimetsät rajoittuvat toisaalta edelliseen biotooppiin, toisaalta etupäässä soihin tai OMT-metsiin. Siikajärven pohjoispuolella on suoritettu metsänhakkuita melko paljon, joten metsä on täällä pääasiassa nuorta, n. 16 m korkeata ja puolivaloisaa. Eteläpuolella ja Siikajärven rannalla, Martinniemessä, metsä on keski-ikäistä, n. 20 m korkeata ja huomattavasti sulkeutuneempaa. Pensaat puutuvat yleensä, sammalpeite on sen sijaan hyvin rehevä.

OMT-lehti-sekametsät esiintyvät alueen viljavassa keskustassa. Soittilan peltoja rajoittava OMT-metsä, Siikajärven itärannalla olevat pari pientä aluetta ja Siikajärven talon peltoihin rajoittuvat metsät ovat läheisessä kosketuksessa kulttuurin kanssa. Metsä on valoisaa, valtapuuna oleva koivu on n. 40—50 vuotta vanhaa, solakkarunkoista, keskimäärin 16 m korkeata. Kulttuurin vaikutuksesta on pensaskasvillisuutta tuskin lainkaan. Nk. Kolmos-solassa ja pienellä alalla Siikajärven pohjoisrannalla maaperä on tuoreempaa, ja metsä on vähemmän kulttuurin vaikutuksen alaisena. Kuusi muodostaa matalia pensaikkoja valtapuun koivun joukkoon. Kuusen kanssa aluspensaikkoja muodostavat haapa ja harmaaleppä.

OMaT-sekametsää on muodostunut kahteen pieneen notkelmaan. Näitä laikkuja ympäröi MT-kuusimetsä ja toista osittain pellonreunuksen pensaikko. Kulttuuri ei näihin ole vaikuttanut; metsä on sulkeutunutta, hyvin eri-ikäistä, vanhin kasvusto n. 100-vuotisia. Puulajeina on vanhaa ja korkeata (30 m) koivua, mäntyä ja kuusta. Näiden lisäksi on voimakas nuorennos n. 40-vuotista kuusta, koivua ja haapaa.

Suot jakaantuvat päätyyppien kesken seuraavasti:

Neva käsittää suuren Kurkisuon alueen (24 ha). Tämä on aukea, puuton, muutamissa kohdissa kasvaa pieniä kitukasvuisia mäntyjä (k. 1—1½ m). Nevalla on myös useita lampareita, suurimmat parikymmentä m pitkiä ja kymmenen leveitä. Aivan metsän reunassa nevilla on rämereunus.

Rämeet (28 ha) ovat kapeina kaistaleina yhteydessä em. nevaan.

Valtappuu mänty kasvaa tavallisesti yhtä korkeaksi kuin ympäröivillä kalliometsillä. Aluskasvillisuutena on runsaasti isoja varpuja: *Calluna vulgaris*, *Ledum palustre*, *Betula nana*, *Vaccinium myrtillus* ym. Rämeyden reunoilla kasvaa tavallisesti suuria ja pieniä koivuja sekä kuusia.

Korvet (20 ha) ovat reheviä kuusikorpia. Niillä on suoritettu melko paljon metsänhakkuita, joten suurin osa niistä on luettava valoisiksi tai korkeintaan puolivaloisiksi metsiksi. Valtapuuna on n. 20 m korkeata keski-ikäistä kuusta, sekapuuna joitakin vanhoja koivuja. Kuusi muodostaa harmaalepän kanssa tiheitä pensastoja.

Yllä kuvattujen kuusikorpien lisäksi alueella on parissa kohdassa yht. 3 ha tervaleppäkorpia, kummatkin järvien rannalla. Tervalepän joukossa on runsaasti eri-ikäistä kuusta. Nämä korvet tekevät erittäin sulkeutuneen vaikutuksen.

Viljelysmaat käsittävät ensiksi Soittilan ja Niemen pienet pelto-tilkut, yht. 10 ha. Ne on raivattu suolle ja osaksi OMaT-notkelmaan, mutta ovat olleet viime aikoina vailla tehokasta viljelyä. Loput 28 ha kuuluvat Siikajärven talolle, ja ne on raivattu ilmeisesti OMT-rinteelle ja osittain Heinäsjärven rantaniityille, joita vieläkin on n. 1 ha:n verran luonnontilassa. Nämä pellot ovat olleet tehokkaassa viljelyksessä, ja ne liittyvät laajempaan viljelysaukeamaan. Viljelysmaiden yhteyteen kuuluu peltojen lisäksi vielä pensaikkoja.

Kvantitatiiviset laskennat. Alueen vaihtelevan luonnon takia koelamenetelmä on ainoa soveltuva.

Jaoin alueen pienempiin osiin, jotka tutkin läpi merkiten kartalle tavatut pesivät parit, ts. laulavat koiraat. Pesien etsimiseen minulla ei valitettavasti ollut aikaa, mutta sattumalta tavatuista pesistä tein erikoismerkinnän. *Cuculus canorusta* merkittäessä laskin pariaksi tavatun naaraan. Lajista *Parus cristatus* laskin pariaksi poikueen ja *Loxia curvirostran* jätin kokonaan pois laskelmista. Kvantitatiiviset laskennat suoritin kesäkuussa v. 1946, jolloin sopivien sääsuhteiden vallitessa retkeilin aamuisin auringon noususta klo 6:een ja toisen kerran illalla klo 23 samalla alalla merkiten mahdolliset kehrääjät, *Caprimulgus europaeus*.

Oheisessa taulukossa esitetään pesivien lajien lintutiheys (pareja/km²) eri biotoopeilla sekä kokonaislintutiheys. Biotooppilyhennykset ovat tavallisten metsätyyppien lisäksi seuraavat: KM = kalliomäntymetsät, NS = nevat, RS = rämeyt, KS = korvet, TKS = tervaleppäkorvet, V = viljelysmaat ja K = kulttuuriympäristö. Puulajimer-

Biotoopit <i>Habitats</i>	KM	MTK	OMTL	OMaTS	NS	RS	KS	TKS	V	kok.
Pinta-ala (ha) <i>Area (ha)</i>	151	120	33	2	24	28	20	3	38	419
<i>Corvus cornix</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	< 1
<i>Garrulus glandarius</i>	—	4	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Garduelis spinus</i>	—	4	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Fringilla coelebs</i>	3	54	67	50	—	18	20	33	3	25
<i>Emberiza citrinella</i>	—	3	12	—	—	—	—	—	11	3
<i>Lullula arborea</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	< 1
<i>Alauda arvensis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1
<i>Anthus trivialis</i>	13	13	15	—	—	14	—	—	—	11
<i>Motacilla alba</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Certhia familiaris</i>	—	—	—	—	—	—	5	—	—	< 1
<i>Parus major</i>	—	2	6	—	—	—	—	—	—	3
<i>P. ater</i>	—	3	3	—	—	4	—	—	—	1
<i>P. cristatus</i>	3	13	9	—	—	4	15	33	—	6
<i>P. atricapillus</i>	2	8	—	—	—	11	10	—	—	4
<i>Regulus regulus</i>	—	9	9	—	—	—	—	—	—	3
<i>Lanius collurio</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	3	< 1
<i>Muscicapa striata</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
<i>M. hypoleuca</i>	—	3	—	50	—	5	5	—	—	3
<i>Phylloscopus collybita</i>	—	3	3	50	—	4	20	—	—	2
<i>Ph. trochilus</i>	—	13	61	150	—	14	30	—	13	15
<i>Ph. sibilatrix</i>	—	2	15	—	—	—	—	—	—	2
<i>Sylvia borin</i>	—	—	22	50	—	—	—	100	5	3
<i>S. atricapilla</i>	—	—	6	—	—	—	—	—	—	1
<i>S. communis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	13	1
<i>S. curruca</i>	—	3	3	—	—	—	—	—	5	2
<i>Turdus pilaris</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1
<i>T. viscivorus</i>	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>T. ericetorum</i>	—	6	—	—	—	—	—	—	—	2
<i>T. musicus</i>	—	4	6	100	—	—	—	—	—	2
<i>T. merula</i>	—	1	3	—	—	—	—	—	3	1
<i>Saxicola rubetra</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Erithacus rubecula</i>	—	3	—	—	—	—	30	—	3	3
<i>Hirundo rustica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
<i>Delicon urbica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Micropus apus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Caprimulgus europaeus</i>	4	1	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Dryobates major</i>	—	—	—	—	—	4	—	—	—	< 1
<i>D. minor</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	< 1
<i>Dryocopus martius</i>	—	—	—	—	—	—	5	—	—	< 1
<i>Iynx torquilla</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	< 1
<i>Cuculus canorus</i>	1	3	9	—	—	—	—	—	—	2
<i>Strix aluco</i>	—	—	3	—	—	—	—	—	—	< 1
<i>Columba palumbus</i>	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Tringa ochropus</i>	—	—	—	—	4	—	—	—	—	< 1
<i>Scolopax rusticola</i>	—	3	3	50	—	—	—	—	—	1
<i>Grus grus</i>	—	—	—	—	4	—	—	—	—	< 1
<i>Tetrao urogallus</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	< 1
<i>Lyrurus tetrix</i>	—	1	3	—	—	—	—	—	—	1
<i>Tetrastes bonasia</i>	—	1	—	—	—	—	—	33	—	1
Yhteensä <i>Total</i>	28	171	255	500	8	79	140	200	76	113

kinnät ovat seuraavat: M = mäntymetsä, K = kuusimetsä, L = lehtimetsä ja S = sekametsä. Kulttuurialueelta en ole voinut laskea abundansseja, mutta kunkin lajin kokonaisabundanssiin koko alueelta olen laskenut myös kulttuuriympäristössä pesivät mukaan.

Verrattaessa taulukossa esitettyjä arvoja vastaaviin Ahvenanmaalla (PALMGREN 1930) ja Etelä-Hämeessä Lammilla (SOVERI 1940) havaitaan seuraavaa:

Lintutiheys alueeni laajimmalla biotoopilla KM:llä on kovin heikko, nimittäin vain 28. Ahvenanmaalla se on vastaavalla biotoopilla 60. Niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat alueeni KM-tyypin lintuköyhyyteen, pitäisin lintujen voimakasta keskittymistä paremmille biotoopeille tärkeimpänä, mikä on mahdollista luonnon suuren vaihtelevaisuuden vuoksi. Keskittyminen on varsinkin kohdistunut rämeille, jotka sijaitsevat pääasiassa juuri ko. tyyppin välittömässä läheisyydessä. Ravintoekologisestikin tämä siirtyminen kuivilta, hyönteisköyhiltä kallioilta kosteammille rämeille on hyvin ymmärrettävissä, kun lisäksi tiedetään, että varsinkin rämeiden reunustoissa on rehevä kasvusto kuusia ja usein suuria puolilahoja koivuja. Niinpä *Dryobates major*kin on pesimäbiotoopikseen valinnut tällaisen rämereunan. Runsaiten esiintyy *Anthus trivialis* (abundanssi 13) sitten *Fringilla coelebs* ja *Parus cristatus* (a. 3), kun taas Ahvenanmaalla on runsaimpana peippo (a. 18) ja sitten *Phoenicurus* (a. 8). *Phoenicurus* puuttuu KM:ltä, koska lajilla ei ole siellä sopivia pesäkoloja. Metsät ovat näet suht. nuoria ja ne harvat kolot, mitkä löytyvät, ovat kilpailussa voimakkaammat *Parus*-lajit ja *Muscicapa hypoleuca* vallanneet. Tämä laji ei ilmeisesti ole pystynyt siirtymään rämeille.

Erityisen runsaana esiintyy Siikajärven KM:llä *Turdus viscivorus*, a. 2 (Ahvenanmaalla 1), mikä on yhteydessä alueen suureen luonnonvaraisuuteen. Samoin *Caprimulgus europaeus* esiintyy tyypillisenä lajina (a. 4). Lammilla tämä tyyppi ei esiinny, mutta sitä vastaa huonoimpana tyyppinä VT-CT-mäntymetsä, jossa lintutiheys on 37. (Lammilta abundanssiarvot on esitetty yksilöluvun mukaan, joten olen ne itse muuntanut pariluvuiksi vertailun helpottamiseksi.)

MT-metsien luonnonsuhteet ovat suurin piirtein samat kuin muuallakin Etelä-Suomessa ja niin myös lintutiheys 171 samaa luokkaa

Lintutiheys eri biotoopeilla (pareja/km²)

Abundance values (pairs/km²) in the different habitats

kuin Lammilla (173) ja PALMGRENin mainitsema keskimääräinen lintutiheys 180. Siikajärvellä esiintyy tällä biotoopilla runsaiten *Fringilla coelebs*, a. 54 (Lammilla 62). Runsaasti esiintyvä on niinikään *Phylloscopus trochilus*, abundanssi 13. Tämän lajin abundanssi Lammilla vastaavalla biotoopilla on 1, mutta Siikajärvellä lajin runsaus johtuu siitä, että siellä on MT-kuusimetsissä jonkin verran sekapuita. *Anthus trivialis* esiintyy myös Siikajärvellä (a. 13) MT-metsien ainakin osittain puolivaloisan fysionomian takia, kun se sen sijaan Lammin sulkeutuneista OMT-MT-kuusikoista puuttuu. Päinvastoin taas *Regulus regulus* samojen tekijöiden vaikutuksesta esiintyy runsaasti siellä (a. 20), kun taas sen abundanssi Siikajärvellä on vain 9. MT-metsien valoisan luonteen ja niissä esiintyvien sekapuiden vaikutuksesta sulkeutuneita puhtaita metsiä vaativia lajeja onkin vähän verrattuna Lammin puhtaisiin kuusimetsiin. Näitä lajeja ovat edellä mainittu *Regulus regulus* sekä *Carduelis spinus*, *Phylloscopus collybita*, *Turdus ericetorum*, *Erithacus rubecula* ja *Columba palumbus*. Vastapainoksi esiintyvät taas Siikajärven MT:llä runsaasti *Anthus trivialis*, *Phylloscopus trochilus* ja *Parus major*. Tätä tyyppiä ei kuitenkaan voi pitää sekametsänä, niin suuri ei sekapuiden määrä ole, ja linnustonkin kokonaistiheys on juuri soveltuva MT-kuusimetsiin, joskin sekundääristen tekijöiden vaikutuksesta metsän luonne on poikennut puhtaista kuusimetsistä ja sen mukana on linnustonkin lajikokoomus muuttunut.

OMT:n lintutiheys on alueella 255, joka sekin on samaa luokkaa kuin ko. tyyppin tiheys Lammilla (302). Negatiivisesti on tyyppiin vaikuttanut varsinkin kesähuviloiden läheisyys. Metsät ovat ainakin osittain perattuja sekapuista ja pensaista ja tekevät puistomaisen vaikutuksen muistuttaen siten Ahvenanman tyyppiä »Laubwiesen», jonka lintutiheys on 300. Alueeni OMT-tyypillä huomaa selvästi *Fringilla coelebs*in vähälukuisuuden (a. 67), joka on läpikäyvä ilmiö kaikilla biotoopeilla. *Phylloscopus trochilus* esiintyy OMT:llä lähes yhtä runsaana (61), kun sen sijaan Lammilla näiden lajien abundansseissa on suuri ero (a. 93 ja 45). Erikoisena tyyppilajina olisi mainittava vielä *Phylloscopus sibilatrix*. Runsaasti esiintyi myös *Sylvia borin* (a. 22). Lammilla ja Ahvenanmaalla runsaasti esiintyvät *Muscicapa striata* ja *M. hypoleuca* ovat sen sijaan Siikajärvellä kokonaan siirtyneet OMT:ltä pesäpaikkojen puutteessa kulttuuriympäristöön. Peltojen läheisen aseman vuoksi esiintyy OMT:llä myös *Emberiza citrinella* abundanssin ollessa 12.

Alueeni OMaT-biotooppi on siksi pieni, että siltä saadulla aineistolla ei ole erityistä merkitystä.

Soilla on hyvin huomattava osuus alueen luontoon ja linnustoon. Nevat ovat käytännöllisesti katsoen tyhjiä linnuista. Alueeni nevalla on kuitenkin 2 lajia, *Tringa ochropus* ja *Grus grus*, jotka ovat löytäneet rauhalliset pesimäpaikat nevan lukuisista haaroista. Rämellä on sitävastoin enemmän lintuja. Lintutiheys on 79, ja runsaiten esiintyy *Fringilla coelebs* (a. 18) ja *Anthus trivialis* sekä *Phylloscopus trochilus* kuivemmilla rämellä, joilla kasvaa jo nuoria lehtipuita (a. 14). *Parus atricapillus* on päinvastoin kuin muilla biotoopeilla *Parus cristatus* yleisempi; *Dryobates major* ja *Muscicapa hypoleuca* pesivät rämereunuksilla, missä myös *Ph. trochilus* usein pesii.

Korpisoilla on lintutiheys ja paljon suurempi (140). Rehevien kuusi- ja leppäpensaikkojen vaikutuksesta esiintyvät runsaimpina tällä tyyppillä *Erithacus rubecula* ja *Phylloscopus trochilus* (a. 30). Korprien tyyppilintu *Ph. collybita* esiintyy myös korkealla abundanssilla 20, mutta *Fringillaa* on tälläkin tyyppillä suht. vähän (a. 20).

Tervaleppäkorvet taas ovat linturikkaita, mikäli pieneen havainto-aineistoon on luottamista (lintutiheys 200). *Sylvia borin* on selvästi tyyppilaji (a. 100) näissä erittäin hyönteisrikkaissa lepikoissa.

Viljelysmailla on varsinaisia peltolajeja hyvin vähän. *Alauda arvensis* puuttuu kokonaan Soittilan 10 ha:n pelloilta ilmeisesti niiden huonokuntoisuuden johdosta, Siikajärven talolla se sen sijaan esiintyy, vaikka sielläkin harvalukuisena (a. 1). Lintutiheys koko alueeni viljelysmailla on 76, mikä vastaa Lammilla 6—10 ha:n suuruisilta saatua tiheyttä 86. Pensaikkojen lajeja on melko runsaasti. Niistä tärkeimmät ovat *Ph. trochilus* (a. 13), *Erithacus rubecula* (a. 3) *Sylvia borin* (a. 5) sekä *Turdus merula* ja *Fringilla coelebs* (a. 3). Siikajärven linnuston tiheys eri biotoopeilla muistuttaa siis huomattavasti varsinkin Ahvenanmaalla saatua tuloksia, joskin kokonaisuutena linnusto alueella, samoin kuin sen muukin luonto, on ympäristöön verrattuna köyhää kokonaisabundanssin ollessa 113. Vaihtelevan luonnon takia on linnuston keskittyminen paremmille biotoopeille voimakas, jolloin varsinkin soilla lintuja on melko runsaasti. Muilla biotoopeilla linnusto on kohtalaisen runsas, mutta viljelysmaiden ja kulttuuriseutujen linnusto on heikko ko. tyyppin vähäpätöisyyden ja nuoruuden johdosta. Täten sellaiset Lammilla

runsaasti esiintyvät lajit, kuten *Corvus cornix*, *Hirundo rustica*, *Delichon urbica* yms. ovat Siikajärvellä suht. harvalukuisia.

Seuraavassa luettelossa esitetään pääsiallisesti sellaisia lajeja koskevia havaintoja, joiden esiintyminen tutkimusalueella ei käy ilmi taulukosta sivulla 4 eikä edellä esitetystä selostuksesta. Ellei toisin mainita, ovat havainnot pesivistä pareista vuodelta 1946.

Pyrhula pyrrhula (L.). Lokakuun alussa ilmestyy pieniä parvia järven rantamille, missä niitä sitten pitkin talvea tapaa. Pesii mahdollisesti kauempana metsässä päätellen kahdesta havainnosta (2. VI. ja 15. VII. 45).

Loxia curvirostra L. Talvella 1945 hiihdellessäni alueella arvioin 7 paria pesiväksi. Kesäisin liikkuu pieniä parvia (2—5 yks.) varsinkin alueen länsilaidassa.

Emberiza schoeniclus (L.). 19. VI. 1945 näin koiraan Heinäsen kaislikossa.

Lullula arborea (L.). 10. VI. 1946 tapasin vilkkaasti liikkuvan poikueen (5 yks.) korkealla mäntyä ja katajaa kasvavalla kalliolla. Vielä 4. VIII. kuulin samalla paikalla koiraan laulavan illalla auringon laskiessa.

Anthus pratensis (L.). Pesivänä Heinäsen 1 ha:n suuruisella rantaniityllä 2 paria.

Motacilla flava L. Heinäsen rantaniityllä 3 paria.

Parus caeruleus L. Pesivänä ei lajia vielä ole tavattu, mutta näin sen 14. IV. 1945 alueella.

Aegithalos caudatus (L.). Talvisin huomattavan yleinen varsinkin järven rantakoivikossa, jossa niitä tapaa lokakuun puolivälistä lähtien tavallisesti omilla parvissa, mutta myös yksinäisiä yks. tiaisparvissa. Myös 1. VI. 1944 laji havaittiin alueella, mistä voisi päätellä sen siellä pesineen.

Lanius collurio L. 1 pari pesii Siikajärven talon lähellä laajassa kuusi- ja koivupensaikossa. Kesällä 1944 pesi myös pari Soittilan pellon laidassa villiityneessä karviaismarjapensaassa, jossa linnulla oli 26. VI. 5 hautomantonta munaa. Myöhemmin nämä pensaat raivattiin pois eikä lajia sen jälkeen ole siellä näkynyt.

Muscicapa striata (Pall.). Kulttuurilajeista runsain. Pesien rikkoutumis-% on hyvin suuri, ja varsinkin närhi aikaansaa suurta tuhoa.

Muscicapa hypoleuca (Pall.). Lajin esiintyminen näyttää olevan täysin riippuvainen pesäkoloista. Lajia pesii 4 paria alueen länsilaidassa kalliometsien ja soiden tai lampien välisillä kapeilla MT-kaistoilla, yksi pari rämereunuksella ja pari OMaT-lehdossa. Näille pesimäpaikoille on yhteistä, että ne sijaitsevat fyysiomialtaan valoisien kallioiden ja soiden (peltojen) lähellä. Lisäksi metsät lajin pesimäpaikoilla ovat luonnontilassa, joten lahoppuita pesäkoloja varten löytyy runsaasti.

Phylloscopus collybita (Nilss.). Laji pesii runsaiten korpisoilla. Tilttalti on yksi niitä harvoja lajeja, jotka pesivät Siikajärven pohjoispuolisissa suurisissa metsissä.

Phylloscopus trochilus L. Suhteellisesti erittäin yleinen pesien kaikilla biotoopeilla KM:tä lukuunottamatta. Tyytyy pesimään karuimmillakin seu-duilla, jos niillä vain on pieniä soita. Pesimäaikana 64 paria.

Phylloscopus trochiloides Sundev. Vrt. Orn. Fenn. 26, siv. 25.

Phylloscopus sibilatrix (Bechst.). Vihreäkertulla on kaksi tarkoin määrättyä ja toisistaan eroavaa biotooppia. Ensinnäkin laji esiintyy Siikajärven rantamilla tiheässä OMT-koivikossa (korkeus n. 16 m). Maaperä on kuivaa, tyyppikasveina *Convallaria majalis* ja *Geranium silvaticum*, pensaat puuttuvat. Ko. alueet sijaitsevat kesähuviloiden palstoilla. Lajin toinen biotooppi esiintyy kaukana kulttuurista kuivien kalliomaiden yhteydessä. Se on muodostunut loivalle rinteelle, joka laskee kallioilta lampeen tai suohon. Metsänä on nuorta, ei erikoisen korkeaa, tiheästi kasvavaa ja täysin harventamattomassa luonnontilassa olevaa mäntyä, joukossa ylipuuna joitakin harvoja suuria koivuja, kuusia tai haapoja. Maaperä on kuivaa, rinnetyyppiä, sammalia on jokseenkin runsaasti. Varsinaisella havaintoalueellani ei tällaista tyyppiä (olen vienyt sen MT:hen), ole kuin kahdessa paikassa, missä myös tämä laji pesii, mutta alueeni pohjoispuolella, missä on lintuköyhää kallioista erämaata, vihreäkerttu pesii yleisenä juuri tällaisilla biotoopeilla, ja siellä se ilmeisesti onkin dominantti laji. PALMGREN (1930, s. 156) esittää lajin riippuvaiseksi kahdesta tekijästä, tiheästä ja korkeasta mieluummin lehtimetsästä sekä maaperän korkeasta boniteetistä. Minun havaintojeni mukaan se siis myös vaatii tiheätä metsää, mutta metsän korkeutta enempää kuin lehtipuita valtapuina se sen sijaan ei vaadi. Maaperän boniteetti on alueeni OMT:llä kohtalaisen huono saatikka sitten kuivilla mäntyrinteillä, joissa peruskalliokin on paikoitellen näkyvissä. Lajin vuosittaisista vaihteluista mainittakoon, että 1945 lauleli 5 koirasta 2 km:n maantiematalla Siikajärven ympäri, kun taas 1946 samalla matkalla oli vain 3 koirasta.

Sylvia atricapilla (L.). Lajia pesii 2 paria, molemmat OMT:llä. Toisen parin pesän löysin OMT-alueelta Siikajärven pohjoisrannalta, pienen kuusen alaoksilta. Siinä oli 14. VI. 5 munaa.

Acrocephalus schoenobaenus (L.). Heinäsen rannalla keväällä 1947.

Turdus viscivorus (L.). Alueen länsilaidan luonnontilassa olevilla KM:llä 3 paria. Pesän löysin 17. VI. 1946 pienellä kalliolla kasvavan epämuodostuneen männyn haarasta, läheltä maata.

Phoenicurus phoenicurus (L.). 4 paria pesivänä pöntöissä. Ei esiinny muilla biotoopeilla, koska sille ei ole sopivia pesäkoloja.

Cinclus cinclus (L.). Talvisin alueen puroissa, Kolmoslammen ja Siikajärven laskupuroissa maaliskuuhuhtikuun vaihteessa.

Hirundo rustica L. Asutuksilla yht. 9 paria.

Delichon urbica (L.). Ainoastaan Siikajärven talolla 3 paria.

Micropus apus (L.). Samoin ainoastaan Siikajärven taholla 2 paria. Lajia näkee usein hyönteisiä pyydystämässä varsinkin suuren nevan Kurkisuon yllä.

Picus canus Gmel. Keväällä 1944 näin linnun useaan kertaan huviloilla.

Bubo bubo (L.). 1. VII. 1945 kuulin linnun ääntelevän Soittilan takana.

Strix aluco L. Alueen ainoa vakinainen yöpetolintu, jonka tapaa liikkeellä kaikkina vuodenaikoina. Pesii OMT-metsässä korkeassa puolilahossa haavassa.

Buteo buteo (L.). 2 yks. Kaitalammella alueen pohjoispuolella kesällä 1944.

Accipiter nisus (L.). Syksyisin ja keväisin nähty useita kertoja. Myös kesä-

kuussa 1946 näin linnun monta kertaa Kurkisuon tienoilla mutta pesää en löytänyt.

Pernis apivorus (L.). Pesää en ole löytänyt, mutta pesimäaikaan linnun näkee usein Kolmos-solan suunnalla. Keväällä näyttäytyvät molemmat sukupuolet usein huvila-asutuksilla 15—24. VI. välisenä aikana. Sen jälkeen linnut katoavat pesimään ja ilmestyvät jälleen 15. VIII. tienoilla huvila-asutusten ympäristöön, missä niiden näkee lentelevän koko loppukesän aina loka-kuuhun asti.

Anas platyrhynchos L. Yleisin vesilintu; pesivänä Kolmoslammilla 2 paria ja Heinäsellä 5—6 paria.

Anas crecca L. Heinäsellä pesivänä muutama pari. Kolmoslammilta löysin kuolleen tavin.

Anas penelope L. Kolmoslammilla yksi pari.

Anas acuta L. Muuttoaikana Heinäsellä (28. IV. 1945 3 yks.)

Bucephala clangula (L.). Heinäsellä 2 paria ja Kolmoslammilla pari. Kurkisuon silmäkkeissä näkee myös usein lajia.

Podiceps cristatus (L.). Heinäsellä vierailemassa (20. V. 1945), mahdollisesti pesinytkin.

Colymbus stellatus Pontopp. Yksi pari pesii Isolla-Romlammella, n. 1 km Siikajärvestä pohjoiseen.

Colymbus arcticus L. 7. VII. 1945 2 yks. vierailulla Kolmoslammella.

Columba oenas L. Tapasin lajin pesivänä haavassa keväällä 1947 alueen pohjoispuolella kalliometsien ympäröimästä painanteesta.

Vanellus vanellus (L.). Heinäsen rantaniityllä 3 paria.

Tringa ochropus L. Keväällä 1944 (28. V.) tapasin lajin ensi kertaa Lintulammella, jota ympäröi leveä nebareunus ja räme. Seuraavana kesänä olivat molemmat sukupuolet 23. VI. Kurkisuolla, jossa linnut hätäisesti lentelivät erään niemekkeen yllä. Myöhemmin samana kesänä näin linnut usein samoilla paikoilla, joten ne ilmeisesti olivat pesineet siellä. 29. VII. näin linnun viimeisen kerran. Keväällä 1946 tapasin linnun jälleen samalla suolla, ja ne pesivät eräässä Kurkisuon rämehaarassa.

Actitis hypoleucos L. Pesimäaikaan 7 paria, 5 Siikajärvellä ja 2 Kolmoslammilla. Kesällä 1944 pesi pari palstallemme n. 50 m veden ääreltä, 3. VI. oli 4 munaa aivan rakennuksen vieressä pienen männyn alla.

Numenius arquata (L.). Heinäsellä yksi pari rantaniityillä. Muuttoaikana ja kesälläkin näkee linnun myös joskus Kurkisuolla.

Capella gallinago (L.). Heinäsen rantaniityllä 3 paria. Laji on tuntuvasti lisääntynyt viime vuosina. Vuonna 1945 pesi vain yksi pari ja 1944 ei yhtään.

Hydroprogne tschegrava (Lepech.). Elokuussa 1947 säännöllisesti järvellä.

Larus fuscus L. Kesäisin vierailemassa järvillä.

Larus canus L. Kesäisin lentelee silloin tällöin alueen järvillä.

Larus ridibundus L. Samoin kuin edellinen laji, mutta harvemmin.

Grus grus (L.). Tätäkin lajia on joka vuosi jäänyt muutamia pareja pesimään Vihdin rajamaiden lukuisille soille. Pesän löysin 28. V. 1944 metsäviklon yhteydessä mainitulta Lintulammelta. Pesä sijaitsi nebareunuksesta irtautuneella turvelautalla, ja siinä oli kaksi munaa. Kesällä 1945 oleskeli kaksi paria alueellani, toinen kauempana ja toinen aikaisemmin mainitulla Kurki-

suolla, missä se myös oletettavasti pesi. Tämä suuri suo on hyvin tärkeä kurkien levähtämispaikka muuton aikana.

Siikajärven luonnolle antaa leimansa vähitellen kulttuurin piiriin joutuva erämaa, mikä seikka kuvastuu linnustonkin lajikokoomuksessa. Kulttuuri on vielä kaikkialla nuorta eikä ilmene tehokkaana, mistä johtuen vanhempaan kulttuuriin sidotut lajit eivät toistaiseksi ole alueelle siirtyneet. Toiselta puolen eräät erämaalinnut ovat vielä löytäneet rauhaisia pesimäpaikkoja. Tämän lisäksi vaikuttavat linnuston lajikokoomukseen myös seuraavat tekijät:

Alueen maaperän huonosta boniteetistä johtuen ei alueella ole laajemmalti reheviä lehtoja, jotka pystyisivät elättämään vaateliaita lehtolintuja. — Ulueen järvet ovat jyrkkärantaisia ja laadultaan dystrofisia, joten vaateliaat vesilinnut sekä reheviä kaislikkoja ja pensaikkoja vaativat rantojen linnut puuttuvat.

Kirjallisuusluettelo. PALMGREN, P., 1930, Quantitative Untersuchungen über die Vogelfauna in den Wäldern Südfinnlands, mit besonderer Berücksichtigung Ålands. Acta Zool. Fenn. 7: 1—219. — SOVERI, J., 1940, Die Vogelfauna von Lammi, ihre regionale Verbreitung und Abhängigkeit von den ökologischen Faktoren. Ibid. 27: 1—176.

Summary: Observations on the bird fauna at Siikajärvi in the years 1944—1947. — The area of investigation comprises a lake, Siikajärvi, and its surroundings, situated in S. Finland, about 25 km W of Helsinki. The area is rather uninhabited, the agriculture being concentrated around the lake. Rocky pine forests predominate (151 ha), the better forest types being limited to valleys and their slopes. Marshes and small lakes in the forest are abundant, the latter being all (including Siikajärvi) typically dystrophic with the exception of Lake Heinänen, which is mesotrophic.

Quantitative surveys were performed in June 1946 using the „sample area method“. The results (abundance values) are given in the enclosed table. The abbreviations used besides those of the ordinary forest types are as follows: KM = rocky pine forests, NS, RS, KS, and TSK = different types of swamps, V = farmlands, K = built-up areas, Kok. = total abundance.

The author has compared the values obtained with the results of quantitative surveys on two other areas in Southern Finland: Åland (PALMGREN) and the parish of Lammi (SOVERI), and offers factors that cause some characteristic and distinct differences between the bird fauna of these and the area recently studied. Besides the fact that inhabitation has not yet greatly affected the bird fauna of the area the most important characteristics are: Owing to the pooriness of the soil of the area there are hardly any rich groves meeting the demands of exacting grove birds. The lakes are steep-shored and dystrophic. Thus the exacting water birds as well as other species demanding abundant reeds and bushes are lacking.